Słowa kluczowe: Ewangelia Mateusza, Nowy Testament, cuda Jezusa, narracja, tłumaczenie, przekład

Keywords: Gospel of st. Matthew, New testament, miracles of Jesus, narrative, translation

Ks. Krzysztof Bardski

Warszawskie Studia Teologiczne
XXXI/1/2018, 60-77

DOI : 10.30439/WST.2018.1.6

Ks. Krzysztof Bardski
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie
Wydział Teologiczny

MATEUSZOWA EWANGELIA CUDÓW (MT 8-9) - PRZEKŁAD ALTERNATYWNY

Ewangelista Mateusz przedstawił w rozdziałach 8–9 cuda Jezusa dokonane w Galilei, które znajdujemy również w pozostałych Ewangeliach synoptycznych. Jego narracja jest wprawdzie przeplatana nielicznymi fragmentami wypowiedzi Jezusa, jednak nosi znamiona przepracowania redakcyjnego. Jest to pewna całość, którą nazwaliśmy Mateuszową Ewangelią Cudów.

Nasze tłumaczenie stanowi kontynuację projektu zainicjowanego kilka lat temu, by opracować nowy przekład alternatywny Ewangelii. Do tej pory opublikowaliśmy tłumaczenie Kazania na Górze (Bardski, 2015, s. 237–251) i Łukaszowych przypowieści o Bożym miłosierdziu (Bardski, 2016, s. 118–132). Nazywamy je nowym, gdyż – o ile to było możliwe – staraliśmy się nie kopiować rozwiązań translatorycznych wcześniejszych przekładów. Można je też nazwać alternatywnym, gdyż niejednokrotnie proponujemy interpretacje, w których podejmujemy polemikę z wcześniejszymi tłumaczeniami. Można też nazwać autorskim, gdyż odzwierciedla osobiste, indywidualne podejście do tekstu Biblii.

W czym wyraża się specyfika naszego przekładu? Po pierwsze staraliśmy się unikać form archaicznych, przestarzałych, nieużywanych we współczesnej

polszczyźnie. Nie jest to więc tłumaczenie wpisujące się w nurt tradycyjnej stylistyki języka biblijnego.

Po drugie, chcieliśmy uczynić tekst żywym i wyrazistym. Dlatego też staraliśmy się o zintensyfikowanie wypowiedzi noszących znamiona paradoksu, wyrazistość obrazów oraz zdania krótkie, często zakończone wykrzyknikami.

Po trzecie, w celu uwyraźnienia obrazowości wypowiedzi, w wielu miejscach odwołujemy się do starożytnego kontekstu kulturowego, staramy się osadzić tekst w realiach starożytnej Palestyny i judaizmu czasów Jezusa.

W licznych przypisach do tłumaczenia chcielibyśmy umożliwić czytelnikowi wgląd w warsztat translatoryki biblijnej, podzielić się doświadczeniem pracy na oryginalnym tekście Pisma Świętego, ukazać możliwe rozbieżności w tłumaczeniach oraz dylematy związane z wyborem określonych opcji translatorycznych.

Podstawą naszego tłumaczenia będzie wydanie krytyczne greckiego tekstu Nowego Testamentu (Nestle, Aland i in., 1998). Nasze propozycje translatoryczne zostaną skonfrontowane z polskimi tłumaczeniami tekstu Ewangelii. Szczególne miejsce wśród przekładów biblijnych zajmuje Biblia Tysiąclecia (2000), przyjęta jako liturgiczny tekst Kościoła katolickiego w języku polskim. Ponadto spośród katolickich inicjatyw translatorycznych obejmujących całość Starego i Nowego Testamentu wzięliśmy pod uwagę Biblię Poznańską (1987), cenną ze względu na obszerne przypisy, Biblię Paulistów (2008), zaopatrzoną w potrójny komentarz (teksty paralelne na marginesie wewnętrznym, przypisy do tekstu na marginesie zewnętrznym oraz komentarz duszpasterski w przypisach dolnych) oraz Biblię Warszawsko-Praską, przełożoną przez pierwszego biskupa tejże diecezji, wybitnego biblistę Kazimierza Romaniuka (1997).

Spośród inicjatyw translatorycznych podejmowanych przez pojedynczych tłumaczy zwracamy uwagę na bardzo dobry, choć nie rozpowszechniony przekład ks. Seweryna Kowalskiego (1957), na opracowany w formie białego wiersza przekład Romana Brandstaettera (2009), na najnowsze, wspaniałe pod względem precyzji filologicznej tłumaczenie ks. Remigiusza Popowskiego (2000) oraz powstałe jako przekład bazowy dla Nowego Komentarza Biblijnego tłumaczenie Antoniego Paciorka (2004).

Spośród przekładów niekatolickich należy wymienić Biblię Warszawską oraz Współczesny Przekład, oba opracowane z inicjatywy Towarzystwa Biblijnego w Polsce, jak również wydany niedawno Przekład Ewangeliczny, dokonany przez Piotra Zarembę i Anne Haning z Ewangelicznego Instytutu Biblijnego. Uwzględniliśmy też pozakonfesyjne, oryginalne literackie tłumaczenie Władysława Witwickiego (1958).

Należy oczywiście wspomnieć o dwóch inicjatywach ekumenicznych: oficjalnej, sygnowanej przez przełożonych jedenastu wspólnot wyznaniowych Biblii Ekumenicznej (2001) oraz o prywatnej, równie cennej, która zaowocowała Ekumenicznym Przekładem Przyjaciół (2012).

Ponadto bierzemy pod uwagę propozycje translatoryczne interlinearnego wydania Nowego Testamentu (Popowski, Wojciechowski, 1993), jak również tekstu zawartego w *Komentarzu Żydowskim do Nowego Testamentu* (Stern, 2004).

Ewangelia według św. Mateusza. Rozdział 8

Świadectwo trędowatego

[1] Gdy schodził z góry, towarzyszyły[1] mu liczne tłumy.
[2] Nagle[2] podszedł do Niego trędowaty, padł na twarz[3] i rzekł:
– Panie, jeśli tylko zechcesz[4], możesz mnie oczyścić z trądu[5].
[3] Jezus wyciągnął rękę, dotknął go i powiedział:
– Chcę! Stań się czysty!
Natychmiast ustąpiły objawy trądu,
[4] Jezus zaś dodał:
– Postaraj się[6] nikomu o tym nie opowiadać. Idź raczej, pokaż się kapłanowi i jako potwierdzenie[7] dla nich, że zostałeś uzdrowiony – złóż dar przepisany Prawem Mojżesza.

1 Gr. *ēkolouthēsan* – optujemy za podstawowym znaczeniem czasownika, też: „szły za nim", „podążały"; Przekład Przyjaciół: „poszły w ślad za Nim".

2 Gr. *kai idou* – dosł. „i oto"; może odzwierciedlać hebr. *wehinne*, które podkreśla zaskoczenie, niespodziewaną sytuację.

3 Gr. *prosekynei* – „dokonał prostracji", „wykonał gest czołobitności", stosowany jako postawa modlitewna przez niektórych chrześcijan Bliskiego Wschodu, polegający na uklęknięciu i dotknięciu dłońmi i czołem ziemi, też: „upadł do nóg" (Brandstaetter, Witwicki); „pokłonił się" (Popowski) lub „oddał pokłon" (Ekumeniczne) nie oddają w pełni charakteru gestu.

4 Gr. *ean thelēs* – „jeśli chcesz"; kontekst prostracji wskazuje na głęboką pokorę i uniżoność; podobnie Poznańska.

5 Dodajemy „z trądu". Choroba ta powodowała nieczystość rytualną.

6 Gr. *hora* – dosł. „spójrz"; przeważnie tłumaczone „uważaj" lub „bacz". Kontekst jednak wskazuje bardziej na prośbę ze strony Jezusa niż ostrzeżenie.

7 Gr. *eis martyrion* – „na świadectwo"; w kontekście wymogów Tory chodzi o potwierdzenie faktu powrotu do zdrowia.

Ufność setnika

[5] Gdy przybył do Kafarnaum, podszedł do Niego setnik[8]
[6] i poprosił:
– Mój sługa upadł[9] w domu rażony paraliżem i leży w okrutnych cierpieniach[10].
[7] Jezus odparł:
– Osobiście[11] udam się, aby go uzdrowić.
[8] Odrzekł Mu setnik:
– Panie! Moja ranga nie jest na tyle wysoka[12], żebyś musiał fatygować się, przychodząc do mojego domu[13]. Wystarczy, że wydasz rozkaz[14], a mój sługa odzyska zdrowie.
[9] Przecież ja też jestem na służbie[15]. Mam pod sobą żołnierzy. Rozkazuję jednemu: Odmaszerować! – i odmaszerowuje. Innemu: Przystąp! – i przystępuje[16]. Mówię słudze: Zrób to! – i on to robi.
[10] Gdy Jezus to usłyszał, był pełen podziwu. Powiedział do tych, którzy Mu towarzyszyli:
– Zapewniam was, nie znalazłem nikogo w Izraelu, kto zaufałby aż do tego stopnia![17].
[11] Dlatego mówię wam: Wielu przyjdzie z krain wschodnich i zachodnich[18], i zasiądą do uczty[19] z Abrahamem, Izaakiem i Jakubem w Królestwie Nieba.

8 Rzymski oficer dowodzący dziesięcioma dekuriami, czyli oddziałem liczącym ok. stu żołnierzy.

9 Gr. *beblētai* – forma *perfectum*, wyrażająca czynność przeszłą („został rzucony"), której konsekwencje nadal trwają („i leży").

10 Dosł. „cierpiąc okrutnie"; *deinōs* – „przerażająco", „strasznie", „okrutnie".

11 Jezus używa zaimka osobowego *egō* („ja"), który nie jest w tym miejscu konieczny, co potęguje wymowę następnego wersetu.

12 Gr. *ouk eimi hikanos* – dosł. „nie jestem mający władzę", „będący w stanie". Kontekst może wskazywać, że setnik czyni aluzję do swojej pozycji w hierarchii wojskowej.

13 Dosł. „pod mój dach".

14 Gr. *logos* – „słowo"; w ustach setnika może mieć znaczenie nakazu, polecenia, wojskowego rozkazu.

15 Dosł. „jestem człowiekiem pod władzą".

16 Podobnie terminologię wojskową stosuje w swoim przekładzie jedynie Popowski.

17 Dosł. „u nikogo aż takiej wiary w Izraelu nie znalazłem" – chodzi o wiarę w sensie zaufania, zawierzenia Jezusowi, zdania się na Niego.

18 Dosł. „ze wschodów i z zachodów", liczba mnoga wskazuje na krainy, obszary, prowincje.

19 Gr. *anaklithēsontai* – „zajmą miejsce w pozycji półleżącej przy uroczystym posiłku".

12 Natomiast dziedzice[20] Królestwa zostaną przecz wyrzuceni, w ciemności, za drzwi[21]! Tam będzie płacz i zgrzytanie zębami!
13 Do setnika zaś powiedział:
– Idź! Skoro zaufałeś, niech twoja prośba się spełni[22].
W tej samej chwili[23] jego sługa został uleczony.

W domu rodzinnym Piotra

14 Gdy Jezus wszedł do domu Piotra, zobaczył jego teściową[24] leżącą w gorączce.
15 Wziął ją za rękę, a wtedy gorączka ją opuściła, ona zaś wstała i usługiwała Mu.
16 Pod wieczór przyprowadzono do Niego wielu ludzi zniewolonych przez demony[25]. Słowem wypędzał złe duchy, natomiast wszystkich mających jakiekolwiek dolegliwości uzdrawiał.
17 W ten sposób nabrało pełnego znaczenia[26] proroctwo Izajasza: „On sam wziął nasze słabości, obarczył się ciężarem naszych chorób".

Z Jezusem w każdych okolicznościach

18 Gdy Jezus zobaczył tłumy, które Go otaczały, kazał przeprawić się na przeciwległy brzeg jeziora.
19 Wtedy podszedł do Niego pewien znawca Pisma i oświadczył:
– Nauczycielu, będę Ci towarzyszył, dokądkolwiek pójdziesz!
20 Odrzekł mu Jezus:

20 Dosł. „synowie".

21 Dosł. „w ciemność zewnętrzną".

22 Dosł. „jak uwierzyłeś, niech się stanie tobie".

23 Gr. *hora* – „godzina"; może oznaczać określony moment, czas właściwy.

24 Romaniuk: „matkę jego żony" – teściowa może mieć negatywne konotacje.

25 Gr. *daimonidzomenous* – „opętanych" (Tysiąclecia, Przyjaciół, Popowski, Paulistów, Kowalski, Witwicki), „opętanych przez czarta" (Romaniuk), „nawiedzonych przez złe moce" (Brandstaetter), „owładniętych przez demony" (Ekumeniczna).

26 Gr. *plērōthē* – „stało się pełne", „zostało wypełnione". Nie tylko zrealizowanie się przepowiedni, ale zyskanie głębszego sensu. Ponadto *passivum theologicum* może wskazywać, że to Bóg dokonał tego wypełnienia proroctwa.

– Lisy mają norki, ptaki na niebie mają gniazda, a taki człowiek jak ja...[27] nie ma nawet gdzie głowy oprzeć.
[21] Inny Jego uczeń poprosił:
– Panie, pozwól mi tylko[28] odejść, aby złożyć w grobowcu prochy mojego ojca[29].
[22] Jezus odparł:
– Raczej pozostań ze mną[30]. Pozwól, niech sobie umarli grzebią prochy swoich umarłych.

Szkwał na jeziorze Genezaret

[23] Następnie wszedł do łodzi a jego uczniowie towarzyszyli Mu.
[24] Wtem zerwał się gwałtowny szkwał[31] na jeziorze, tak że fale zalewały łódź. Tymczasem Jezus zdrzemnął się.
[25] Czym prędzej obudzili Go[32] wołając:
– Panie! Ratuj! Giniemy!
[26] Odpowiedział im:
– Czego wy się boicie? Nie macie za grosz ufności?[33].
Następnie wstał, skarcił[34] wichry i jezioro. I nagle zapanowała wokół głęboka cisza.
[27] Wszyscy oniemieli ze zdziwienia i zachodzili w głowę:
– Kim jest ten człowiek, że nawet wichry i jezioro są mu poddane?

27 Gr. *hyios tou anthrōpou* – „syn człowieka"; hebr. *ben adam*: „syn Adama", po prostu „człowiek"; w świetle Dn postać sądu eschatologicznego. Tytuł często używany przez Jezusa.

28 Gr. *protōs* – dosł. „najpierw".

29 Gr. *thapsai* – „pochować", „pogrzebać"; lub po roku od śmierci ojca dokonać przeniesienia jego prochów z niszy grzebalnej do urny, co było obowiązkiem pierworodnego syna.

30 Gr. *akolouthei moi* – „towarzysz mi", „idź za mną".

31 Gr. *seismos* – dosł. „trzęsienie ziemi", w kontekście jeziora: „burza", „sztorm".

32 Gr. *proselthontes ēgeiran auton* – „przyszedłszy, obudzili go"; w tle semicki idiom wyrażający podjęcie akcji budzenia.

33 Gr. *oligopistoi* – dosł. „mało wierzący", „mający słabą wiarę" (lub ufność).

34 Gr. *epetimēsen* – za Interlinearnym; też: „zgromił" (Tysiąclecia, Warszawska, Ekumeniczna, Paulistów), „upomniał" (Popowski), „rozkazał" (Kowalski, Poznańska), „wydał rozkaz" (Witwicki), „złajał" (Brandstaetter), „uspokoił" (Romaniuk).

U podnóża wzgórz Golan

[28] Gdy przybył na przeciwległy brzeg Jeziora, do krainy Gedareńczyków[35], wybiegli[36] Mu naprzeciw dwaj zniewoleni przez demony. Wyszli oni z grobowców. Budzili taką grozę[37], że nie sposób było przejść tamtędy drogą.
[29] Nagle zaczęli wrzeszczeć[38]:
– Odczep się od nas![39], Ty Synu Boga! Czy tak Ci spieszno dręczyć nas?[40].
[30] Z dala zaś od nich pasło się wielkie stado świń.
[31] Demony więc prosiły Go:
– Jeśli już nas wyrzucasz, to przynajmniej poślij nas do tego stada.
[32] On zgodził się:
– Idźcie!
Skoro tylko demony wyszły i wstąpiły w świnie, całe stado pędem rzuciło się z urwiska do jeziora i utonęło.
[33] Pasterze zaś uciekli, przybyli do miasta i opowiedzieli o wszystkim, również o zniewolonych.
[34] Niespodziewanie[41] całe miasto wyszło na spotkanie Jezusa. Gdy Go ujrzeli, poprosili, by opuścił ich krainę.

Rozdział 9

Wstań i chodź!

[1] Jezus wsiadł do łodzi, przeprawił się na drugi brzeg i przybył do swojego miasta.

35 Dzisiejsze podnóże płaskowyżu Golan.

36 Gr. *hypēntēsan* – „zabiegli Mu drogę" (Poznańska), „wyszli naprzeciw" (Tysiąclecia), „spotkali Go" (Brandstaetter), „zagrodzili Mu drogę" (Romaniuk), „zastąpili Mu drogę" (Popowski), „spotkało Go" (Przyjaciół); *hypantao* w Mt 28,9 i w NT częściej w kontekście pozytywnym: „spotkać kogoś".

37 Gr. *chalepoi* – „niebezpieczni" (wiekszość); „zdziczali" (Kowalski), „pełni dzikości" (Romaniuk), „dzicy bardzo" (Witwicki), „bardzo groźni" (Warszawska), „napastliwi" (Brandstaetter, Przyjaciół).

38 Gr. *ekraksan* – za Popowskim, inni: „wołać", „krzyczeć".

39 Gr. *ti hēmin kai soi* – dosł: „co nam i tobie"; „Co Tobie do nas" (Kowalski, Przyjaciół), „Co nam do Ciebie" (Witwicki), „Cóż my mamy z Tobą" (Warszawska), „Cóż mamy z Tobą wspólnego" (Brandstaetter), „Czego chcesz od nas" (Tysiąclecia, Poznańska, Romaniuk), „Co się tu do nas wtrącasz" (Popowski).

40 Gr. *ēlthes pro kairou* – przeważnie tłumaczone: „przyszedłeś przed czasem"; interpretujemy frazeologicznie.

41 Gr. *kai idou* – semityzm wskazujący na nieoczekiwany zwrot akcji; „I spójrz!" (Brandstaetter).

[2] Nieoczekiwanie[42] przyniesiono Mu paralityka leżącego na noszach[43]. Widząc ich ufność, powiedział do paralityka:
– Nie bój się,[44] synu[45], twoja niewierność wobec Tory Mojżesza idzie w niepamięć![46].
[3] Zaskoczeni tym[47], niektórzy znawcy Tory pomyśleli[48]:
– Przecież On bluźni!
[4] Jezus, czytając w ich myślach[49], powiedział:
– Czemu jesteście tacy podejrzliwi?[50].
[5] Co jest łatwiej powiedzieć: twoja niewierność wobec Tory idzie w niepamięć, czy: wstań i chodź!
[6] Otóż chcę, abyście przekonali się[51], że taki zwykły człowiek jak ja[52] ma na ziemi moc przebaczać niewierność wobec Tory!
Następnie zwrócił się do paralityka:
– Wstań! Weź swoje nosze i idź do domu!
[7] On wstał i wrócił do swojego domu.
[8] Tłumy zaś, które to widziały, z bojaźnią[53] wielbiły Boga, który taką mocą obdarza człowieka[54].

42 Gr. *kai idou*.

43 Gr. *klinē* – dosł. „łóżko" (Witwicki, Przyjaciół, Paulistów), „łoże" (Tysiąclecia, Warszawska, Romaniuk, Brandstaetter, Dąbrowski, Kowalski), „na macie" (Stern), „na posłaniu" (Ewangeliczna).

44 Gr. *tharsei* – zachęta do „odwagi" (Popowski, Przyjciół, Stern) lub „ufności" (Tysiąclecia, Warszawska, Romaniuk, Dąbrowski, Poznańska, Kowalski, Paulistów), idiomatycznie: „bądź dobrej myśli" (Witwicki, Współczesny, Ekumeniczna, Ewangeliczna).

45 Dosł. „dziecko" (Przyjaciół); Brandstaetter wzmacnia osobistą relację: „mój synu".

46 Dosł. „odpuszczone są twoje grzechy".

47 Gr. *kai idou*.

48 Dosł. „powiedzieli w sobie".

49 Dosł. „widząc ich myśli"; tłumaczymy idiomatycznie za Kowalskim.

50 Dosł. „Dlaczego myślicie złe [rzeczy] w waszych sercach?", „Dlaczego wyciągacie złe wnioski?" (Poznańska), „Po co te złe podejrzenia w waszych sercach?" (Romaniuk), „Czemu żywicie złe myśli w swoich sercach?" (Witwicki).

51 Dosł. „wiedzieli".

52 Dosł. „syn człowieczy".

53 Aluzja do *fobos Kyriou* – „bojaźń Pańska" (Przyjaciół, Poznańska, Popowski), raczej nie „lęk", „strach", „przerażenie".

54 Dosł. „ludzi".

Poborca podatków apostołem

[9] Odchodząc stamtąd, Jezus zobaczył pewnego człowieka, który pobierał cło[55]. To był Mateusz. Powiedział do niego:
– Chodź ze mną![56]
On wstał i poszedł razem z Jezusem.

Wśród wykluczonych i zmarginalizowanych

[10] Gdy Jezus spożywał posiłek[57] w domu Mateusza[58], niespodziewanie[59] przyszło wielu poborców podatków i ludzi nie przestrzegających Tory Mojżesza, którzy jedli razem z Nim i Jego uczniami.
[11] Spostrzegłszy[60] to, Faryzeusze pytali Jego uczniów:
– Dlaczego wasz Nauczyciel zasiada przy jednym stole[61] z poborcami podatków i ludźmi nieprzestrzegającymi Tory?
[12] Gdy Jezus to usłyszał, odparł:
– Przecież to nie zdrowi potrzebują lekarza, ale chorzy[62].
[13] Najwyższy czas, abyście zrozumieli[63], co oznaczają słowa: „Miłosierdzia wymagam, a nie darów ofiarnych”[64]. Ja nie przyszedłem przygarnąć[65] ludzi prawych, ale tych, którzy porzucili Torę Mojżesza.

55 Dosł. „siedzącego w komorze celnej”; „przy rogatce” (Witwicki), „w budce poborcy” (Stern); „w punkcie celnym” (Ekumeniczna), „na urzędzie celnym” (Brandstaetter).

56 Gr. *akoulouthei moi* – „towarzysz mi”, „chodź ze mną” (Popowski, Romaniuk) lub „chodź za mną” (Tysiąclecia, Witwicki, Warszawska, Ewangeliczna, Brandstaetter, Przyjaciół, Poznańska, Dąbrowski, Poznańska, Stern, Kowalski, Paulistów).

57 Gr. *autou anakeimenou* – wyraża czynność przebywania w pozycji półleżącej podczas spożywania posiłku: „był przy stole” (Popowski), „spoczął przy stole” (Przyjaciół, Brandstaetter, Witwicki), „siedział przy stole” (Paulistów, Poznańska, Kowalski), „siedział za stołem” (Tysiąclecia, Gdańska, Warszawska), „siedział u stołu” (Wujek, Brzeska, Dąbrowski), „znajdował się przy stole” (Romaniuk), „odpoczywał za stołem” (Współczesny), „zajął miejsce przy stole” (Ekumeniczna), „posilał się” (Stern).

58 Dosł. „w domu”; niektórzy tłumacze zamieszczają dodatek wyjaśniając: „Mateusza” (Brandstaetter, Ewangeliczna) lub „jego” (Brzeska, Kowalski, Przyjaciół).

59 Gr. *kai idou.*

60 Dosł. „widząc”; tłumaczymy za Romaniukiem.

61 Dosł. „je”; tłumaczymy idiomatycznie za Współczesnym.

62 Dosł. „źle się mający”.

63 Gr. *poreuthentes mathete* – dosł. „idąc, nauczcie się” – semityzm, w którym czasownik „iść” (*halak*) pełni funkcję inchoatywną: „zacznijcie uczyć się”, „zacznijcie rozumieć”. Tę specyfikę idiomatyczną uwzględniają Współczesny („a teraz nauczcie się”) i Poznańska („zrozumiejcież wreszcie”).

64 Cytat Oz 6,6.

65 Gr. *kalesai* – dosł. „wezwać”, „powołać”; kontekst wskazuje na zaproszenie do wspólnoty z Bogiem w Jezusie tych, którzy zostali wykluczeni ze społeczności.

Radykalna nowość Ewangelii

[14] Wtedy podeszli do Niego uczniowie Jana Chrzciciela i zapytali:
– Dlaczego my, podobnie jak Faryzeusze, zachowujemy liczne posty[66] podczas gdy Twoi uczniowie nie poszczą?
[15] Jezus odpowiedział:
– Czy zaproszeni na ucztę weselną[67] powinni się smucić, gdy pan młody jest z nimi? Nadejdą jednak dni, kiedy Pan młody zostanie im zabrany. Wtedy będą pościć.
[16] Nikt też nie naszywa na zużyty płaszcz łaty z płótna, które się jeszcze nie zbiegło w praniu[68]. Takie płótno ściągnęłoby obrzeża dziury i rozdarcie by się powiększyło[69].
[17] Podobnie też nie wlewa się młodego wina do zużytych[70] bukłaków. W przeciwnym razie bukłaki pękną. Zmarnuje się zarówno wino, jak i bukłaki[71]. Młode wino wlewa się do nowych bukłaków, aby je uchronić[72].

Córeczko moja

[18] Nim skończył mówić, nagle[73] jeden z przewodniczących synagogi[74] padł przed Nim na twarz i zawołał:
– Moja córeczka[75] przed chwilą umarła! Przyjdź jednak i połóż na niej rękę! Na pewno odżyje!

66 Za Romaniukiem, podkreślony aspekt rytualny.

67 Dosł. „synowie komnaty weselnej", idiom semicki; literalnie tłumaczy Wujek i Gdańska.

68 Gr. *agnafos* – dosł. „nie zgremplowane" (Interlinearny); inni tłumaczą: „surowe" (Tysiąclecia, Wujek, Przyjaciół, Stern), „świeże" (Witwicki, Popowski), „nowe" (Warszawska, Poznańska, Współczesny, Romaniuk, Ekumeniczna, Paulistów, Dąbrowski, Kowalski), „źle ubita pilśń" (Brandstaetter); w naszym tłumaczeniu idziemy za ciekawym opisowym rozwiązaniem Ewangelicznej.

69 Dosł. „odrywa bowiem uzupełnienie tego, co z płaszcza i gorsze rozdarcie staje się".

70 Dosł. „starych".

71 Gr. *askoi* – „bukłaki" (większość), „łagwie" (Brandstaetter), „worki skórzane" (Ekumeniczna, Przyjaciół), „wory" (Kowalski), „naczynia" (Brzeska), „statki" (Wujek).

72 Gr. *syntēreō* – „zachować" (Tysiąclecia, Warszawska, Poznańska, Ekumeniczna, Przyjaciół, Witwicki, Dąbrowski), „ustrzec", „ocalić" (Romaniuk, Stern), „są bezpieczne jedno i drugie" (Popowski), „nie zniszczy się" (Współczesne), „nie pójdą na marne" (Brandstaetter), „nie zmarnuje się" (Ekumeniczna), „trzyma się" (Kowalski).

73 Gr. *kai idou.*

74 „Zwierzchnik synagogi" (Tysiąclecia, Współczesny, Brandstaetter), „przełożony synagogi" (Warszawska, Poznańska, Ekumeniczna, Romaniuk, Kowalski, Witwicki, Ewangeliczna), „przełożony bożnicy" (Gdańska), „dostojnik" (Paulistów, Popowski, Przyjaciół), „książę" (Brzeska, Wujek, Dąbrowski), „urzędnik" (Stern).

75 Dosł. „córka", kontekstualnie stosujemy zdrobnienie.

[19] Jezus wstał i poszedł z nim[76] wraz z uczniami.
[20] Niespodziewanie pewna kobieta chora od dwunastu lat na krwotok[77], podeszła z tyłu i dotknęła cycele[78] od tałesu[79] Jezusa,
[21] gdyż pomyślała sobie: Bóg mnie uzdrowi[80], gdy tylko uchwycę się[81] Jego tałesu.
[22] Jezus odwrócił, spojrzał na nią i powiedział:
– Nie bój się[82], moja córeczko, uzdrowiła cię twoja ufność.
Od tej chwili kobieta powróciła do zdrowia.
[23] Gdy Jezus przybył do domu przewodniczącego synagogi, zobaczył grających na aulosie[83] oraz gromadę lamentujących żałobników[84].
[24] Dajcie spokój![85] – powiedział. – Przecież dziewczynka nie umarła, tylko zasnęła!
Słysząc to, wyśmiewali[86] Go.
[25] Gdy jednak usunięto tłum, Jezus wszedł do środka i wziął ją za rękę. Dziewczynka podniosła się.
[26] Wiadomość o tym rozeszła się po całej okolicy.

76 Gr. *ēkolouthēsen autō* – „towarzyszył mu" lub „szedł za nim".

77 Uznawana za nieczystą rytualnie z powody krwawienia z narządów rodnych.

78 Gr. *kraspedon* – „brzeg", „kraj", „obramowanie"; hebr. *cicit* (Stern), pol. „cycele" (Doroszewski, 1,1060, użyte przez Sienkiewicza), „frędzle" (Tysiąclecia, Paulistów, Ewangeliczna, Witwicki), „brzeg" (Romaniuk), „skraj" (Ekumeniczna, Popowski), „kraj" (Warszawska, Poznańska, Wujek, Brzeska, Przyjaciół, Dąbrowski), „obramowanie" (Interlinearne), „chwast" (Brandstaetter), „strzępce" (Kowalski), „podołek" (Gdańska); Współczesne pomija.

79 Gr. *himation,* z kontekstu wynika, że chodzi o hebr. *tallit* – rytualny płaszcz zaopatrzony w cycele; „płaszcz" (Tysiąclecia, Paulistów, Interlinearne, Popowski, Romaniuk, Ekumeniczna, Współczesny, Przyjaciół, Witwicki, Kowalski), „szata" (Warszawska, Brandstaetter, Dąbrowski, Wujek, Gdańska, Ewangeliczna, Stern), „okrycie" (Poznańska), „odzienie" (Brzeska).

80 Gr. *sōthēsomai* – „będę uzdrowiona" lub „będę zbawiona"; odczytujemy jako *passivum divinum.*

81 Gr. *hapsōmai* – dosł. „dotknę"; tłumaczymy kontekstualnie, by wyrazić aspekt ratunku w beznadziejnej sytuacji.

82 Zob. 9,2.

83 Gr. *aulētēs* – muzykant grający na aulosie, drewnianej piszczałce używanej podczas obrzędów pogrzebowych; tłumaczymy z Popowskim; inni: „flecista" (Warszawska, Ewangeliczna, Przyjaciół, Brandstaetter, Witwicki), „żałobny flecista" (Współczesne), „fletnista" (Tysiąclecia, Poznańska, Paulistów, Ekumeniczna, Romaniuk, Kowalski, Dąbrowski, Stern), „piszczki" (Wujek, Gdańska, Brzeska).

84 Gr. *thoryboumenos* – „wstrząśnięty", „będący w zamęcie", „rozpaczy"; „lamentujący" (Paulistów, Ekumeniczna, Ewangeliczna, Popowski), „który hałasował" (Witwicki), „hałaśliwy" (Współczesne, Stern), „zgiełkliwy" (Tysiąclecia, Warszawska), „zgiełk czyniący" (Wujek, Gdańska, Dąbrowski), „co zgiełk czynili" (Brzeska), „który zawodził" (Kowalski), „zawodzący" (Poznańska, Przyjaciół, Romaniuk, Brandstaetter).

85 Gr. *anachōreite* – dosł. „zawróćcie", „wycofajcie się"; „odsuńcie się" (Tysiąclecia), „odejdźcie" (Warszawska, Popowski, Brandstaetter, Ewangeliczna, Kowalski), „idźcie sobie" (Poznańska, Witwicki), „ustąpcie" (Gdańska), „wyjdźcie stąd" (Paulistów, Ekumeniczna, Romaniuk, Współczesne, Stern), „usuńcie się" (Paciorek), „oddalcie się" (Przyjaciół), „odstąpcie" (Wujek, Brzeska, Dąbrowski).

86 „Drwili" (Popowski), „kpili sobie" (Stern).

Zmiłuj się, Synu Dawida!

[27] Kiedy Jezus odchodził stamtąd, przyłączyło się[87] do Niego dwóch niewidomych, którzy wołali wniebogłosy[88]:
– Miej miłosierdzie[89] nad nami, synu Dawida!
[28] Gdy wszedł do domu, zbliżyli się do Niego a Jezus zapytał ich:
– Czy ufacie, że zdołam[90] to uczynić?
Odpowiedzieli:
– Tak, Panie!
[29] Wtedy dotknął ich oczu i powiedział:
– Skoro zaufaliście, niech tak się stanie[91].
[30] Bóg otworzył[92] ich oczy, lecz Jezus stanowczo im nakazał[93]:
– Pod żadnym pozorem nie mówcie o tym nikomu[94].
[31] Gdy jednak odeszli, rozpowiadali[95] o Nim po całej okolicy.

Mocą Boga, czy mocą demonów?

[32] Skoro tylko wyszli, przyprowadzono głuchoniemego, którego zniewolił demon.
[33] Gdy Jezus wygnał demona[96], głuchoniemy odzyskał mowę. Tłumy dziwiły się:
– Coś podobnego nigdy nie zdarzyło się w Izraelu!

87 Gr. *ēkolouthēsan* – „towarzyszyli mu", „szli za nim".

88 Dosł. „krzyczący i mówiący"; „wołając, prosili" (Popowski), „głośno wołając" (Współczesny), „głośno wołali" (Poznańska, Ekumeniczna), „wołali głośno" (Tysiąclecia), „krzyczeli i wołali" (Przyjaciół), „poczęli wołać na cały głos" (Kowalski).

89 Gr. *eleēson* – „ulituj się" (Tysiąclecia, Popowski, Kowalski, Stern), „zlituj się" (Ekumeniczny, Interlinearny, Witwicki, Współczesny, Brandstaetter), „zmiłuj się" (Warszawska, Poznańska, Paulistów, Ewangeliczna, Romaniuk, Przyjaciół, Dąbrowski, Paciorek, Gdańska, Brzeska, Wujek).

90 Gr. *dynamai* – „mam moc" (Popowski, Stern), „zdołam" (Brandstaetter), „jestem w stanie" (Ewangeliczny); tłumaczenie „mogę" (Tysiąclecia, Paulistów, Poznańska, Warszawska, Ekumeniczna, Romaniuk, Dąbrowski, Współczesny, Przyjaciół, Kowalski, Witwicki, Paciorek, Gdańska, Brzeska, Wujek) jest dwuznaczne.

91 Dosł. „według wiary waszej niech się wam stanie".

92 Gr. *ēneōchthēsan* – dosł. „zostały otwarte", może sugerować *passivum divinum.*

93 Gr. *enebrimēthē* – „stanowczo im przykazał" (Ekumeniczny), „surowo przykazał" (Tysiąclecia, Warszawska, Popowski, Paciorek, Przyjaciół, Stern), „nakazał surowo" (Poznańska, Paulistów, Romaniuk, Ewangeliczny), „upomniał surowo" (Kowalski), „surowo nakiwał" (Witwicki), „zażądał" (Współczesny), „grożąc im, rzekł" (Brandstaetter), „zagroził im, mówiąc" (Dąbrowski, Wujek), „srodze zakazał" (Brzeska), „przygroził srodze" (Gdańska).

94 Dosł. „patrzcie, żeby nikt nie wiedział"; tłumaczymy idiomatycznie.

95 Gr. *diefēmisan* – „rozpowiadali", „rozsławili", „roznieśli wieść".

96 Dosł. „gdy demon został wyrzucony".

[34] Faryzeusze jednak powątpiewali[97]:
– Wyrzuca demony za sprawą ich przywódcy.

Miłosierny Pasterz

[35] Jezus wędrował[98] przez wsie i miasta, nauczał w synagogach, zwiastował Dobrą Nowinę o Królestwie, leczył wszelkie choroby i wszelkie dolegliwości[99].
[36] Na widok tłumów ogarnęło Go współczucie[100], gdyż byli znękani[101] i odtrąceni[102] jak owce pozbawione pasterza.
[37] Wtedy powiedział do swoich uczniów:
– Żniwo wprawdzie obfite[103], ale robotników[104] niewielu. Proście więc Pana żniwa, aby przynaglił[105] robotników do pracy przy Jego zbiorach![106]

97 Dosł. „mówili".

98 Gr. *periēgen* – „obchodził" (Tysiąclecia i in.), „krążył" (Brandstaetter), „przechodził" (Przyjaciół), „chodził" (Współczesny).

99 Gr. *malakia* – dosł. „miękkość", „słabość" w znaczeniu moralnym lub fizycznym; „dolegliwość" (Paulistów, Romaniuk, Współczesny), „słabość" (Tysiąclecia, Ekumeniczny, Paciorek), „niemoc" (Poznańska, Warszawska, Popowski, Przyjaciół, Witwicki, Kowalski), „niedomaganie" (Ewangeliczne), „ułomność" (Brandstaetter).

100 Gr. *esplagchnisthē* – za Brandstaetterem: „współczuł z nimi"; „litował się" (Tysiąclecia i in.), „ogarniała Go litość" (Kowalski), „wezbrała w Nim litość" (Ewangeliczne), „wzruszył się z ich powodu" (Popowski), „wzruszył się głęboko" (Przyjaciół), „było Mu go bardzo żal" (Współczesny), „użalił się nad nimi" (Warszawska).

101 Gr. *eskylmenoi* – od *skyllō* (Abramowiczówna: „dokuczać", „niepokoić", trudzić"; *pass.* „być rozszarpanym", „potarganym", „znużonym"), „strudzeni" (Interlinearne, Brandstaetter, Popowski), „utrudzeni" (Warszawska, Poznańska), „znękani" (Tysiąclecia, Ekumeniczny, Kowalski), „zgnębieni" (Przyjaciół), „umęczeni" (Romaniuk), „udręczeni" (Paulistów, Współczesny, Ewangeliczna), „znużeni" (Paciorek).

102 Gr. *errimmenoi* – od *hriptō* (Abramowiczówna: „rzucać", „ciskać", „miotać", „wyrzucić", „wygnać", „porzucić", „wydać na pastwę", „odrzucić", „pozbyć się czegoś", „rozrzucić"), „porzuceni" (Tysiąclecia i in.), „pozbawieni opieki" (Romaniuk), „sponiewierani" (Kowalski), „wyczerpani" (Brandstaetter), „zagubieni" (Współczesny), „opuszczeni" (Warszawska), „zgubieni" (Paciorek), „i leżeli" (Popowski); Witwicki tłumaczy oba słowa: „[tłumy] zmordowane, obdarte i rozrzucone"; zawiera skojarzenie z wykluczonymi, zmarginalizowanymi, wydziedziczonymi.

103 „Wielkie" (Tysiąclecia i in.), „obfite" (Brandstaetter, Romaniuk), „wiele jest roboty przy żniwach" (Współczesny).

104 Gr. *egratai* – „robotnicy" (Tysiąclecia i in.), „pracownicy" (Przyjaciół).

105 Gr. *ekbalē* – dosł. „wyrzucił"; „wyprawił" (Tysiąclecia, Warszawska, Witwicki), „wysłał" (Poznańska, Paulistów, Ekumeniczna, Przyjaciół), „posłał" (Popowski, Romaniuk, Brandstaetter, Kowalski, Paciorek, Współczesny), „przyspieszył wyjście" (Ewangeliczny).

106 Prośba może dotyczyć zarówno posłania nowych głosicieli Ewangelii (za tym przemawiałaby pierwsza część wersetu), jak i posłania aniołów, którzy dokonają eschatologicznego żniwa (por. Mt 13,39).

Bibliografia:

Bardski, K. (2015). Propozycja alternatywnego przekładu Kazania na Górze. *Warszawskie Studia Teologiczne* (1), 237–251.

Bardski, K. (2016). Przypowieści o Bożym miłosierdziu (Łk 15) – przekład alternatywny i perspektywy interpretacji symbolicznej. *Warszawskie Studia Teologiczne* (1), 118–132.

Biblia to jest Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu.Biblia Warszawska. (1996). Nowy przekład z języków hebrajskiego i greckiego opracowany przez Komisję Przekładu Pisma Świętego. Warszawa.

Biblia to jest Pismo Święte Starego i Nowego Przymierza. Przekład Ewangeliczny. (2016). Poznań: Ewangeliczny Instytut Biblijny.

Brandstaetter, R. (2009). Księgi Nowego Przymierza. Przekłady biblijne z języka greckiego. W: tenże, *Dzieła Zebrane*. Kraków.

Czajkowski, M., Anchimiuk, J. J., Kwiecień, M., Turnau, J. (tłum.). (2012). *Nowy Testament. Ekumeniczny Przekład Przyjaciół.* Warszawa.

Kowalski, S. (tłum.). (1957). *Pismo Święte Nowego Testamantu.* Warszawa.

Nestle, E.i E., Aland, B. i K., Karavidopulos, J., Martini, C. M., Metzger, B. M. (red.). (1998). *Novum Testamentum Graece*. Wyd. 27. Stuttgart.

Nowy Testament. Nowy przekład z języka greckiego na współczesny język polski. Współczesny Przekład. (1991).Warszawa.

Paciorek, A. (2004). *Ewangelia według św. Mateusza.* Nowy Komentarz Biblijny 1. T. 1–2. Częstochowa.

Peter, M., Wolniewicz, M. (red.). (1987). *Pismo Święte Starego i Nowego Testamantu w przekładzie z języków oryginalnych ze wstępami i komentarzami. Biblia Poznańska.* Poznań.

Pismo Święte Nowego Testamentu i Psalmy. Przekład Ekumeniczny na Trzecie Tysiąclecie. (2001). Warszawa.

Pismo Święte Starego i Nowego Testamantu w przekładzie z języków oryginalnych. Biblia Tysiąclecia. (2000). Opr. zespół biblistów polskich z inicjatywy benedyktynów Tynieckich. Wyd. 5. Poznań.

Pismo Święte Starego i Nowego Testamantu. Najnowszy przekład z języków oryginalnych z komentarzem. Biblia Paulistów. (2008). Opr. zespół biblistów polskich z inicjatywy Towarzystwa Świętego Pawła. Częstochowa.

Popowski, R., Wojciechowski, M. (tłum.). (1993). *Grecko-polski Nowy Testament. Wydanie interlinearne z kodami gramatycznymi.* Warszawa.

Popowski, R. (tłum. i oprac.). (2000). *Nowy Testament. Przekład na Wielki Jubileusz Roku 2000.* Warszawa.

Romaniuk, K. (tłum. i oprac.). (1997). *Pismo Święte Starego i Nowego Testamantu.*

Biblia Warszawsko-Praska. Warszawa.
Stern, D. H. (2004). *Komentarz Żydowski do Nowego Testamentu.* Tłum. A. Czwojdrak. Warszawa.
Witwicki, W. (tłum. i oprac.). (1958). *Dobra Nowina według Mateusza i Marka.* Warszawa.

MIRACLES GOSPEL OF ST. MATTHEW (MATTH. 8-9) - ALTERNATIVE TRANSLATION

SUMMARY

In our article we propose a new translation of Matth. 8–9 into Polish. After discussing other Polish translations of the text (in the footnotes), we suggest alternative options that would intensify the expressivity of the narrative and stress the semantic aspects that have been neglected in former Polish translations but seem to be important in the context of the postmodern reception of the biblical text.

Article submitted: 14.02.2018; accepted: 2.03.2018.

Ks. Krzysztof Bardski